

Psaní čárky před spojkami *jako* a *než*

Spojka *jako*

Pokud spojka *jako* uvozuje celou větu, čárku píšeme: *Zvládli jsme to stejně rychle, jako se to podařilo jemu. Některé evropské země, jako jsou Rakousko, Maďarsko, Česko a Slovensko, nemají moře.*

Uvozuje-li *jako* pouze větný člen při srovnávání, čárka se nepíše: *Dosáhl stejného počtu bodů jako já.*

Spojku *jako* se uvádějí i nevětné příklady tvořící přístavkové spojení. Čárka se píše tehdy, jestliže příklad jen sdělení doplňuje a lze jej vynechat, např. *Některé klasické pohádky, jako Popelka a Šípková Růženka, byly zfilmovány* (= například jmenované pohádky). Čárku nepíšeme, jestliže příkladová část je nezbytnou součástí sdělení, bez ní by věta dávala jiný smysl, např. *Pohádky jako Popelka a Šípková Růženka byly zfilmovány* (= pohádky takového typu, jaké byly jmenovány). Kdybychom spojení po spojce *jako* vypustili, věta by zněla *Pohádky byly zfilmovány* a to by znamenalo zase něco jiného (= všechny pohádky).

Spojka *než*

Pro kladení čárky před spojkou *než* není rozhodující počet slov, který po ní následuje. Záleží na tom, zda tato slova tvoří větu, nebo nikoli. V prvním případě je čárka namístě: *Starosta udělal pro tuto věc víc, než mu předpis ukládal.* Následuje-li po spojce *než* pouze větný člen, a to jiný než přísudek (srov. níže typ *víc ležel(,) než seděl*), tzn. že tato část věty neobsahuje určité sloveso, čárka před spojkou nepatří: *Má lepší auto než já. Příspěvek se zhodnotí mnohem více než většina jiných finančních investic.*

Věty, v nichž jsou spojkou *než* spojeny dva nerozvité přísudky nebo přísudky rozvité společným větným členem při stejném podmětu, lze chápat jako spojení složek několikanásobného přísudku a psát je bez čárky: *Víc ležel než seděl*, nebo jako souvětné spojení dvou vět a psát je s čárkou: *Víc ležel, než seděl.*

Psaní čárky před spojkami *nebo* a *či*

Spojka *nebo*

Základní poučka zní: pokud je spojka *nebo* užitá ve významu slučovací, čárku před ní nepíšeme, pokud je ve významu vylučovací, čárku píšeme. Ne vždy je ovšem lehké rozpoznat, o který význam jde.

Typickými slučovacími spojkami jsou *a*, *i*: *koupím jablka a (i) hrušky*, tzn. obojí. Zvolíme-li však spojkou *nebo*, o „čistě“ slučování nejde: nekoupíme oba druhy ovoce, ale pouze jeden. Pomocí spojky *nebo* vyjadřujeme volbu mezi dvěma eventualitami. Podstatné je, že eventualita jsou libovolně zaměnitelné a je lhostejno, která z nich bude platit, které dáme přednost (v konečném důsledku mohou nastat i obě). V takovýchto případech se čárka před *nebo* neklade: *Podejte nám zprávu písemně nebo telefonicky. Za škodu na životě nebo na zdraví lidí náhrada nepřísluší, vznikla-li pracovním úrazem nebo při lovu živočicha.*

Jinak je tomu však ve spojení: *Pospěšte si, nebo vám ujede vlak. Přijedete dneska, nebo vás máme čekat až zítra? Peníze, nebo život!* Zde už nejde o libovolně zaměnitelné eventualita, ale o zřejmý protiklad (poměr vylučovací), a čárka před *nebo* je proto namístě.

Obvyklé je též psát čárku, následují-li po spojce *nebo* výrazy *spíše, vlastně, lépe*: *Uvádíte, že velmi zřídka, nebo vlastně nikdy se nespoleháte na jednoho dodavatele.*

Spojka *či*

Spojka *či* je spojce *nebo* v mnohém podobná. Také pomocí *či* spojujeme libovolně zaměnitelné eventualita, popř. výčet možností, a čárku nepíšeme: *Rukavice na kolo či do posilovny.*

Čárku před *či* píšeme, chceme-li naznačit protiklad, např. v nadpisu výrazně polemického článku: *Silniční zákon – 12 bodů k bezpečí, či k šílenství? Odsun, či vyhnání? Podobně též Být, či nebýt?*

Psaní čárky před spojkami *anebo, aneb, čili, neboli*

Spojka *anebo*

Spojka *anebo* je podle SSČ spojkou vylučovací, proto před ní píšeme čárku, jestliže uvádí alternativy, které se navzájem vylučují. Vylučovací vztah je často podpořen užitím buď u prvního členu spojení: *Je odpočinek právem, anebo povinností člověka? Napíšu, anebo alespoň zavolám.*

Vyjádření se spojkou *anebo* také často poklesá k vyjádření pouhé eventuálnosti. V takovém případě čárku nepíšeme: *Dědeček přijede dnes anebo zítra. Koupíme si na chalupu kočku anebo psa.*

Spojky *aneb, neboli, čili*

Spojka *aneb* je v současné češtině knižní, dnes je její užití omezeno na označení podtitulu uměleckého díla, článku apod. Složku za *aneb* můžeme chápat jako jinou variantu názvu i jako součást názvu, proto ji lze psát s velkým i s malým písmenem. Čárka se před *aneb* nepíše: *Fidlovačka aneb Ž/žádný hněv a žádná rvačka, Desetkrát v ordinaci aneb K/kolik zaplatíte.* V tomto významu se někdy užívá též spojek *čili* a *neboli*: *Lesk a bída krajů čili/neboli/aneb M/mnoho psů – zajícova smrt.*

Spojky *neboli* a *čili* vyjadřují totožnost, čárku před nimi nepíšeme: *diabetes čili (neboli) cukrovka, kaleidoskop čili (neboli) krasohled.*

Spojka *čili* se někdy používá stejně jako *aneb* a *neboli* v podtitulech uměleckých děl, článků apod.: *Umělohmotná skalka neboli/čili/aneb D/důkladný úklid* (viz bod 1.1).

Psaní čárky před výrazy *eventuálně, respektive, případně*

Spojovací výrazy *eventuálně, respektive, případně*

Příslovce *eventuálně, případně, popřípadě* a modální částice *respektive* uvozují dodatek týkající se dalších případů, které „bereme v úvahu“. Takováto spojení vyjadřují určitou eventualitu a je možno je chápat dvěma způsoby: a) jako několikanásobný větný člen, b) jako volně připojený větný člen, přinášející dodatečnou informaci. Tomu odpovídá také interpunkční řešení, čárku před nimi píšeme vždy: *Nezapomeňte si zítra vzít deštník, eventuálně pláštěnku. Nechte mi vzkaz ve schránce, případně u sousedky.*

Jestliže věta za spojením uvozeným těmito výrazy dále pokračuje, čárka za nimi už nutná není: *Helena, popřípadě Eva a Vašek(,) se určitě dříve či později na večírku objeví. Zelenou pláštěnku, eventuálně deštník a holínky(,) ti připravím ráno do předsíně.*

Stojí-li před spojovacím výrazem závislé věty (např. před spojkou *že*) zesilující nebo vytýkácí výrazy (tj. výrazy *respektive, eventuálně* apod.), klade se čárka už před vytýkácí, nikoli až před samotný spojovací výraz: *Potvrdil, že navštíví místní úřad velmi brzy, respektive že se o to pokusí již zítra.*

Psaní čárky před *včetně*

Ve spojení s jmennými výrazy ve 2. p. má *včetně* funkci předložky. Vzniklé předložkové spojení lze do věty začlenit volně nebo těsně, a tedy psát s čárkou nebo bez ní: *Celková cena je 560 Kč(,) včetně dopravy. Prohledal všechny kapsy(,) včetně té roztržené. K protestu se připojila řada lidí(,) včetně nás.* O psaní či nepsaní čárky zde rozhoduje především to, zda pisatel chápe celek s *včetně* jako informačně závažný, či nikoliv. Pokračuje-li za celkem s *včetně* věta a chápe-li se jako volně vložený, je třeba jej oddělit čárkami z obou stran: *Všechny, včetně bratra, zaměstnal ve své firmě.* Celek vložený dovnitř věty lze rovněž chápat jako informačně závažný a čárkami jej neoddělovat: *Všechny včetně bratra zaměstnal ve své firmě.*

Čárkou neoddělujeme *včetně* ve funkci příslovce užívaného ve spojeních udávajících rozsah: *Práci odevzdejte do 12. 5. včetně.*